

Giai thừa modulo p

Người viết:

- Nguyễn Minh Hiền - Trường Đại học Công nghệ, ĐHQGHN

Reviewer:

- Phạm Công Minh - Trường THPT chuyên Khoa học Tự nhiên, ĐHQGHN
- Phạm Hoàng Hiệp - University of Georgia

Giai thừa modulo p

Giới thiệu

Khi giải các bài toán, đôi khi chúng ta sẽ gặp phải những công thức liên quan đến giai thừa, có thể ở trên tử, cũng có thể ở dưới mẫu như hệ số nhị thức. $n!$ là một hàm số nguyên tăng khá nhanh, nên thường chúng ta được yêu cầu tính toán nó theo một modulo p nguyên tố nào đó.

Để giải quyết vấn đề đó trong bài viết này, trước hết chúng ta đi đến một số ký hiệu sau:

- $n!$ (n giai thừa) là tích các số từ 1 đến n : $n! = 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdots n$
- $v_p(n)$ là số nguyên lớn nhất để $p^{v_p(n)}$ là ước của n .

Thuật toán "ngây thơ"

Cách đơn giản nhất để tính $n! \bmod p$ là ta lần lượt nhân các số từ 1 đến n :

```
1 factorial[0] = 1;
2 for (int i = 1; i <= n; i++) {
3     factorial[i] = factorial[i - 1] * i % p;
4 }
```

Chú ý rằng nếu $n \geq p$ thì $n!$ luôn chia hết cho p .

Độ phức tạp: $O(n)$.

Công thức Legendre

Phát biểu [công thức Legendre](#) [↗](#):

$$v_p(n!) = \left\lfloor \frac{n}{p} \right\rfloor + \left\lfloor \frac{n}{p^2} \right\rfloor + \left\lfloor \frac{n}{p^3} \right\rfloor + \dots$$

Chú ý rằng khi $p^k > n$ thì $\left\lfloor \frac{n}{p^k} \right\rfloor = 0$, ta không cần tính tiếp

► Chứng minh công thức Legendre

Code minh họa công thức Legendre:

```

1  int vp(int n, int p) {
2      int cnt = 0;
3      while (n) {
4          n /= p;
5          cnt += n;
6      }
7      return cnt;
8  }
```

Độ phức tạp: $O(\log_p n)$

Bạn đọc có thể sử dụng công thức Legendre cùng sàng nguyên tố (đã chuẩn bị trước) để phân tích $n! = p_1^{k_1} \cdot p_2^{k_2} \cdot \dots$ rồi tính $n!$ theo modulo bất kỳ với thuật toán lũy thừa nhanh.

Dưới đây là code được tham khảo từ [Geeksforgeeks](https://www.geeksforgeeks.org/legendre-formula/) :

```

1  #include<bits/stdc++.h>
2  using namespace std;
3  const int N = 1000000; // 10^6
4  vector<int> primes;
5
6  // Công thức Legendre
7  int largestPower(int n, int p){
8      int x = 0;
9      while (n) {
10         n /= p;
11         x += n;
12     }
13     return x;
14 }
15
16 int binpow(int x, int y, int mod){
17     int res = 1;
18     x = x % mod;
19     while (y) {
20         if (y & 1)
21             res = (res * x) % mod;
22         y /= 2;
23         x = (x * x) % mod;
24     }
25     return res;
26 }
```

```

21         res = (1LL * res * x) % mod;
22     y >>= 1;
23     x = (1LL * x * x) % mod;
24 }
25 return res;
26 }
27
28 // Sàng nguyên tố
29 void prepare(){
30     bool isPrime[N + 1];
31     memset(isPrime, 1, sizeof(isPrime));
32     isPrime[0] = isPrime[1] = 0;
33     for (int i = 2; i * i <= N; i++) {
34         if (isPrime[i]) {
35             for (int j = i * i; j <= N; j += i) {
36                 isPrime[j] = 0;
37             }
38         }
39     }
40     for (int i = 2; i <= N; i++) {
41         if (isPrime[i]) {
42             primes.push_back(i);
43         }
44     }
45 }
46
47 int modFact(int n, int mod){
48     int res = 1;
49     for (int p : primes) {
50         if (p <= n) {
51             int k = largestPower(n, p);
52             res = (1LL * res * binpow(p, k, mod)) % mod;
53         }
54         else {
55             break;
56         }
57     }
58     return res;
59 }
60
61 int main(){
62     prepare();
63     int n, mod;
64     cin >> n >> mod;
65     cout << modFact(n, mod);
66     return 0;
67 }

```

Độ phức tạp thời gian:

- Chuẩn bị: $O(N \log \log N)$
- Truy vấn: $O(N)$

Chia căn

- *Điều kiện sử dụng*: $n < p \leq 2 \cdot 10^9$ (p không cần phải nguyên tố).
Có thể chạy đến $5 \cdot 10^{10}$ tùy thuộc vào lượng hằng số có thể sử dụng.
- *Ý tưởng*:
 - Chia đoạn $[1; p]$ thành các đoạn riêng biệt có kích thước S , ta sẽ có tổng cộng $\text{CNT} = \lfloor \frac{p}{S} \rfloor + 1$ đoạn.
 - Ta sẽ tính sẵn một mảng gồm CNT giá trị sau: $0!, S!, (2S)!, \dots, (\lfloor \frac{p}{S} \rfloor \cdot S)!$ với độ phức tạp $O(p)$. Điều này không có ý nghĩa lắm. Vì thế, ta chỉ cần chạy code ra chương trình khác rồi lấy kết quả vào bài, bước này sẽ chỉ còn độ phức tạp $O(\frac{p}{S})$ nhưng lại tăng độ dài của code!
 - Khi này, chọn $k = \lfloor \frac{n}{S} \rfloor$, ta có: $n! = (k \cdot S)! \times \underbrace{(k \cdot S + 1) \dots n}_{\text{Duyệt tối đa } 10^6 \text{ phép tính}}$
- *Code C++ minh họa*:
 - Phần chuẩn bị:

```

1  const int MOD = 1e9 + 7;
2  const int S = 1e7;
3
4  // Phần này thực hiện ở code khác
5  // và lấy kết quả vào mảng fact[] trong code chính.
6  void prepare(){
7      int tmp = 1;
8      for (int i = 1; i < MOD; i++){
9          tmp = 1LL * tmp * i % MOD;
10         if (i % S == 0) {
11             cout << tmp << ", ";
12         }
13     }
14 }
```

Kết quả in ra màn hình là một dãy: 1, 641102369, 578095319, 5832229, ...

Độ phức tạp phần chuẩn bị này là $O(p)$.

- Phần code chính:

```

1  const int MOD = 1e9 + 7;
2  const int S = 1e7;
3
4  // Dãy được copy từ kết quả in ra của code bên trên
5  int fact[] = {1, 641102369, 578095319, 5832229, ...};
6
7
```

```

8  int get_fact(int n){
9      int t = n / S;
10     int res = fact[t];
11     for (int i = t * S + 1; i <= n; i++)
12         res = 1LL * res * i % MOD;
13     return res;
    }

```


► **Đánh giá:**

- Độ phức tạp không gian: $O\left(\frac{p}{S}\right)$
- Độ phức tạp thời gian:
 - Tiền xử lý (để lưu mảng `fact[]`): $O\left(\frac{p}{S}\right)$
 - Truy vấn $O(S)$

Tùy thuộc vào giới hạn bài toán, giới hạn độ dài của code, ta sẽ chọn S sao cho phù hợp.

Biến đổi Fourier nhanh (FFT)

“

Trong bài này, ta sẽ sử dụng dạng Biến đổi số học - Number-theoretic transform (NTT) của FFT. Bạn đọc tham khảo tại [đây](#) .

Đây là thuật toán nhân hai đa thức bậc không vượt quá n với độ phức tạp $O(n \log n)$.

- **Điều kiện sử dụng:** $n < p \leq 10^{12}$
- **Ý tưởng:** Ta sẽ tính $n! \bmod p$ như sau:

Xét $m = \lfloor \sqrt{n} \rfloor$ và đa thức $P(x) = (x+1)(x+2)\dots(x+m) = \prod_{i=1}^m (x+i)$

Khi

này:

$$n! = \underbrace{P(0) \cdot P(m) \cdot P(2m) \dots P((m-1)m)}_{\text{chỉ nh là } 1 \cdot 2 \cdot 3 \dots m^2} \cdot \underbrace{(m^2+1) \dots n}_{\text{tí nh đượ c trong } O(\sqrt{n})} \pmod{p}$$

Cách 1: Sử dụng FFT đa điểm (FFT multipoint evaluation)

“

Cách này sử dụng rất nhiều kiến thức khó và mang giá trị về nghiên cứu là chính. Vì thế, để tham khảo chi tiết, bạn đọc tham khảo tại [đây](#) . Tuy nhiên bạn đọc có thể tham khảo các bài toán nhỏ của nó.

- **Kiến thức sử dụng:** Biến đổi Fourier nhanh (FFT), chia để trị, chia đa thức.
- Đầu tiên, ta sử dụng **FFT/NTT** để khai triển đa thức $P(x)$ bên trên. Bạn đọc tham khảo bài tương tự của bước này: [960G - Bandit Blues - Codeforces](#) .
- Sau đó, ta tiếp tục sử dụng **FFT/NTT** để tính giá trị $P(x) \bmod M$ tại m điểm: $k \cdot m$ với $k = 0..(m-1)$. Đó cũng chính là bài toán [POLYEVAL - Codechef](#) hoặc [Library](#)

Checker - Multipoint Evaluation .

- Chú ý rằng [POLYEVAL - Codechef !\[\]\(756219e9389f679d57027482aa5cf5fc_img.jpg\)](#) là bài toán dễ hơn, và bạn có thể sử dụng chia để trị với không gian lưu trữ $O(p)$. Để làm được bài [Library Checker - Multipoint Evaluation !\[\]\(fcb77b2d9531d23794a07d244b7a89bc_img.jpg\)](#), ta sử dụng thuật toán chia để trị và chia đa thức để đạt được không gian lưu trữ $O(\sqrt{p})$:
 - Ta thấy, $P(x) = Q(x) \cdot (x - k) + P(k) \implies P(k) = P(x) \pmod{(x - k)}$.
 - Giả sử cần tính $P(x)$ tại x_1, x_2, \dots, x_n . Mỗi lần, ta chia $P(x)$ thành 2 đa thức (Chú ý rằng, phép chia đa thức sẽ được chuyển thành nhân với đa thức nghịch đảo để sử dụng FFT):

$$P_0(x) = P(x) \pmod{(x - x_1)(x - x_2) \cdots (x - x_{\lfloor n/2 \rfloor})}$$

$$P_1(x) = P(x) \pmod{(x - x_{\lfloor n/2 \rfloor + 1}) \cdots (x - x_n)}$$

$$\implies P(x) = ((x - x_1)(x - x_2) \cdots (x - x_{\lfloor n/2 \rfloor})) \cdot Q_0(x) + P_0(x)$$

$$P(x) = ((x - x_{\lfloor n/2 \rfloor + 1}) \cdots (x - x_n)) \cdot Q_1(x) + P_1(x)$$

$$\implies P(x_i) = \begin{cases} P_0(x_i) & \text{nếu } i \leq \lfloor n/2 \rfloor \\ P_1(x_i) & \text{còn lại} \end{cases}$$

- Bài toán trở thành: Tính $P_0(x)$ tại $x_1, \dots, x_{\lfloor n/2 \rfloor}$ và tính $P_1(x)$ tại $x_{\lfloor n/2 \rfloor + 1}, \dots, x_n$.
- Đánh giá:
 - Độ phức tạp không gian: $O(\sqrt{p})$
 - Độ phức tạp thời gian: $O(\sqrt{p} \log^2 p)$

Cách 2: Kết hợp sử dụng nội suy Lagrange

- Kiến thức sử dụng: Biến đổi Fourier nhanh (FFT), nội suy Lagrange (Lagrange Interpolation).
- Ý tưởng:
 - Đặt $P_d(x) = \prod_{i=1}^d (x + i)$ là đa thức bậc d .
 - Đặt $G_d(x) = \left\{ P_d(x), P_d(m + x), P_d(2m + x), \dots, P_d((m - 1)m + x) \right\}$ tập
Mục tiêu của ta là tính tập $G_m(0)$.
 - Nhận thấy: $P_1(0) = 1$ và $P_d(x) = \begin{cases} P_{d/2}(x) \cdot P_{d/2}(x + d/2) & \text{nếu } d \text{ chẵn} \\ P_{\lfloor d/2 \rfloor}(x) \cdot P_{\lfloor d/2 \rfloor}(x + \lfloor d/2 \rfloor) \cdot (x + d + 1) & \text{nếu } d \text{ lẻ} \end{cases}$
 - Như vậy để tính tập $G_d(0)$, ta cần tính tập $G_{d/2}(0)$ và $G_{d/2}(d/2)$. Để tính tập $G_{d/2}(d/2)$ từ tập $G_{d/2}(0)$, ta cần bài toán ngay dưới đây:
 - Cho đa thức $h(x)$ có bậc là d và biết $h(0), h(1), \dots, h(d)$. Ta cần tính $h(x), h(x + 1), \dots, h(x + d')$ với nội suy Lagrange. $\forall k = 1, 2, \dots, d'$, ta có:

$$\begin{aligned}
 h(x+k) &= \sum_{i=0}^d h(i) \prod_{j=0, j \neq i}^d \frac{x+k-j}{i-j} \\
 &= \left(\prod_{j=0}^d (x+k-j) \right) \underbrace{\left(\sum_{i=0}^d \underbrace{\frac{h(i)}{i!(d-i)!(-1)^{d-i}}}_{\text{Hệ số bậc } i} \cdot \underbrace{\frac{1}{x+k-i}}_{\text{Hệ số bậc } x+k-i} \right)}_{\text{Sử dụng FFT/NTT ở đây, hệ số bậc } x+k}
 \end{aligned}$$

- Áp dụng với $h(i) = P_d(i \cdot m)$ và $x = d \cdot m^{-1}$.

Trước đó, ta đã tính tập $G_d(0) = \{h(0), h(1), \dots, h(d)\}$

Ta cũng sẽ tính tiếp được $h(x+i) = P_d((x+i) \cdot m) = P_d(i \cdot m + d)$

Và đây cũng chính là tập $G_d(d)$ cần tính!

- Code C++ minh họa (lược bỏ phần FFT)

```

int MOD;

// hàm trả về nghịch đảo x modulo MOD
long long inv(long long x);

// hàm trả về đa thức a * b
vector<long long> NTT(vector<long long> a, vector<long long> b)

void mul(long long &x, long long y){
    x = __int128(x) * y % MOD;
}

// Biết h(0), h(1), ..., h(d)
// Hàm trả về h(m), h(m+1), ..., h(m+cnt-1)
// m > d
vector<long long> Lagrange(vector<long long> h, long long m, int
    cnt){
    int d = h.size() - 1;
    // tính h[i] = (-1)^(d-i) h(i) / (i! (d-i)!)
    // hệ số x^i
    for (int i = 0; i <= d; i++){
        mul(h[i], (ifact[i] * ifact[d-i]) % MOD);
        if ((d-i) & 1)
            h[i] = (MOD - h[i]) % MOD;
    }

    // tính f[i] = 1/(m+i-d)
    // hệ số x^(m+cnt-1-i)
    vector<long long> f(d+cnt);
    long long now = m - d;

    for (int i = 0; i < d+cnt; i++)
        f[i] = inv(now+i);

    // Nhân 2 đa thức và hệ số được lấy mod p

```

```

h = NTT(f, h);
h.resize(d + cnt);
// chỉ lấy hệ số  $x^m$  đến  $x^{m+cnt-1}$ 
h = vector<long long>(h.begin() + d, h.end());
now = 1;

for (int i = 0; i <= d; i++)
    mul(now, m - i);

mul(h[0], now);

for (int i = 1; i < cnt; i++){
    mul(now, m + i);
    mul(now, inv(m + i - d - 1));
    mul(h[i], now);
}

return h;
}

long long factorial(long long n, long long p){
    if (n >= p) return 0;
    if (n < 2) return 1;
    int s = __builtin_sqrtl(n);
    MOD = p;
    vector<long long> h{1, s + 1};
    for (int bit = __lg(s) - 1, d = 1; bit >= 0; bit--){
        // Hiện tại  $h(i) = (i * s + 1) * (i * s + 1) \dots (i * s + d)$ 
        // Tính  $h(d+1), \dots, h(2d)$ 
        auto nh1 = Lagrange(h, d + 1, d);
        // Tính  $h(d \cdot inv(s)), \dots, h(d \cdot inv(s) + 2d)$ 
        // Như vậy,  $nh2(i) = (i * s + d + 1) * (i * s + d + 2) \dots (i * s + 2d)$ 
        auto nh2 = Lagrange(h, 1LL * inv(s) * d % mod, 2 * d + 1);
        // h giờ đây là  $h(0), h(1), \dots, h(2d)$ 
        h.insert(h.end(), nh1.begin(), nh1.end());
        // d --> d * 2
        d <<= 1;

        // Hiện tại  $h(i) = (i * s + 1) * (i * s + 2) \dots (i * s + d)$ 
        // Còn  $nh2(i) = (i * s + d/2 + 1) * (i * s + d/2 + 2) \dots (i * s + d)$ 
        for (int i = 0; i <= d; i++)
            h[i] *= nh2[i];
        // Tại đây  $h(i) = (i * s + 1) * (i * s + 1) \dots (i * s + d)$ 

        // Nếu bit hiện tại của s là 1
        if (s >> bit & 1){
            d |= 1;
            long long tmp = d;

            //  $h[i] *= (d + i * s)$ 
            for (int i = 0; i < d; i++, tmp += s)
                h[i] *= tmp;
        }
    }
}

```



```

87         mul(h[i], tmp);
88
89         long long last = 1, tj = 1LL * s * d;
90
91         // last = (d*s+1)(d*s+2)...(d*s+d)
92         for (int i = 1; i <= d; i++)
93             tj++, last *= tj;
94
95         // Thêm biến last vào h
96         h.emplace_back(last);
97     }
98 }
99 long long ans = 1;
100
101 for (int i = 0; i < s; i++)
102     mul(ans, h[i]);
103
104 for (long long i = 1LL * s * s + 1; i <= n; i++)
105     mul(ans, i);
106
107 return ans;
    }

```

► **Đánh giá:**

- Độ phức tạp không gian: $O(\sqrt{n})$
- Độ phức tạp thời gian:
 - Hàm Lagrange ở phần sử dụng sử dụng FFT có độ phức tạp $O(N \log N)$ với $N = \deg(h) + \text{cnt}$.
Các vòng lặp khác chỉ có độ phức tạp tối đa đến $O(N)$.
 - Hàm factorial có độ phức tạp lớn nhất ở phần sử dụng hàm Lagrange với tổng cộng: $O\left(s \log s + \frac{s}{2} \log \frac{s}{2} + \frac{s}{4} \log \frac{s}{4} + \dots\right)$ với $s = \lfloor \sqrt{n} \rfloor$. Chú ý rằng:

$$s \log s + \frac{s}{2} \log \frac{s}{2} + \frac{s}{4} \log \frac{s}{4} + \dots < s \log s + \frac{s}{2} \log s + \frac{s}{4} \log s + \dots$$

$$= \log s \cdot \left(s + \frac{s}{2} + \frac{s}{4} + \dots\right)$$

$$< 2s \log s$$
 - Điều này có nghĩa là bài toán có tổng độ phức tạp: $O(\sqrt{n} \log n)$

Bài tập luyện tập

[Hackerearth - Army Parade](#)

[SPOJ - FACTMODP](#)

Tài liệu tham khảo

[GeeksforGeeks - Compute n! under modulo p](#)

[FFT - multipoint evaluation](#)

[Factorial mod prime - Prabowo Djonatan](#)

[Codeforces - Fastest way to get factorial modulo a prime](#)

[Codeforces - How to calculate \$n! \% p\$ for very large 'n' ?](#)

Được cung cấp bởi [Wiki.js](#)